

Regional strategi för alkohol, narkotika, dopning och tobak 2013-2015

– Västra Götalands län

Rapportnummer: 2013:64

ISSN: 1403-168X

Form: Ida Edgren

Innehåll

Regionala strukturer och
samordning i länet 4

Bakgrund 5

Prioriterade målområden
på regional nivå 6

Regional uppföljning 9

Regionala strukturer och samordning i länet

Samverkan mellan myndigheter på regional nivå

Länsstyrelsen har ett regionalt uppdrag att samordna ANDT-arbetet i länet. Länsstyrelsen ska sprida de nationella målen i ANDT-strategin och verka för att de genomförs, enligt den nationella ANDT-strategin.

Västra Götalandssamverkan mot droger bildades 2005 och består av de fyra kommunalförbunden, Göteborgs stad, Folkhälsokommitténs sekretariat Västra Götalandsregionen, Polismyndigheten, Tullverket, Kriminalvården, Trafikverket och Länsstyrelsen. Länsstyrelsen är sammankallande och Länsöverdirektören leder arbetet. Syftet är att förstärka samverkan mellan myndigheterna i länet inom ANDT-området samt att underlätta gemensamma satsningar och utveckling av det förebyggande arbete. Denna grupp ansvarar för den regionala strategin och uppföljningen av den.

Samverkan mellan regional och lokal nivå

Det främjande och förebyggande arbetet inom ANDT-området är en del av både det lokala folkhälsoarbetet och det brottsförebyggande arbetet. Folkhälsoarbetet regleras genom avtal mellan kommunerna och Hälso- och sjukvårdskansliet. Kommunernas och polisens samverkan inom det brottsförebyggande arbetet formaliseras genom samverkansavtal.

Det finns även ett regionalt nätverk för lokala ANDT-samordnare. Länsstyrelsen har ett samordningsuppdrag att särskilt stödja kommunernas ANDT-arbete. Nätverket är en plattform för spridning av den nationella

ANDT-strategin, kunskaps- och erfarenhetsutbyte.

Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet över länets kommuner och det finns ett nätverk för kommunala alkohol- och tobakshandläggarna för informationsutbyte och utveckling av tillsynsarbetet.

Nätverket ”De glömda barnen” i Västra Götaland består av organisationer, kommuner och studieförbund och samordnas av Länsnykterhetsförbundet. Tillsammans arbetar nätverket för att uppmärksamma, sprida kunskap om, hjälpa och stödja barn som växer upp i familjer där det förekommer missbruk, psykisk sjukdom, våld eller någon förälder sitter i fängelse.

Samverkan mellan forskning och praktik

Forskningsrådet för missbruk och beroendefrågor i Västra Götaland (FMB) vid Göteborgs universitet är ett nätverk som stödjer och medverkar vid implementering av evidensbaserade metoder inom missbruks- och beroendevården.

Sveriges kommuner och landsting (SKL) är huvudman för ett omfattande utvecklingsarbete för att förbättra vård och stöd till personer med riskbruk, missbruk eller beroende som kallas Kunskap till praktik. I vårt län organiseras detta arbete inom kommunalförbunden.

Forskningsnätverket ”Barns välbefinnande och familjers villkor” är en samverkan mellan FoU i Väst/GR, forskare vid Göteborgs universitets olika institutioner och Länsstyrelsen.

Inom de fyra kommunalförbunden finns FoU-verksamheter som bidrar till kunskapsutveckling inom ANDT-området. Dessa samverkar i ett regionalt nätverk.

Bakgrund

Den nationella strategin

I december 2010 överlämnade regeringen propositionen 2010/11:47 ”En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken” till riksdagen som antog den i mars 2011. Propositionen pekar ut riktningen för ANDT -politiken 2011-2015. Till strategin kopplas årliga åtgärdsprogram. Det finns förslag på indikatorer och styrning för uppföljning av strategin.

Det övergripande målet är ”ett samhälle fritt från narkotika och dopning, med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och med ett minskat tobaksbruk”.

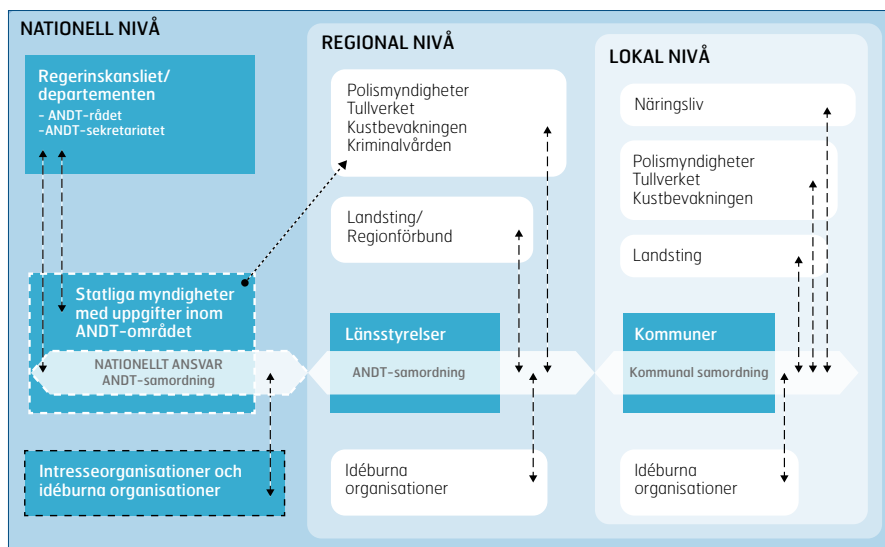
Strategin utgår från följande sju långsiktiga mål

1. Tillgång till narkotika, dopningsmedel, alkohol och tobak ska minska
2. Barn ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning eller tobak
3. Antalet barn och unga som börjar använda narkotika och dopningsmedel eller debuterar tidigt med alkohol eller tobak ska successivt minska
4. Antalet personer som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska successivt minska
5. Personer med missbruk eller beroende ska ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet

6. Antalet döda och skadade på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopning eller tobak ska minska
7. En folkhälsobaserad och restriktiv syn på ANDT inom EU och internationellt.

En regional strategi för ANDT

Den regionala ANDT-strategin och länets prioriteringar följer samma struktur som den nationella strategins sju långsiktiga mål. De målområden och insatser som presenteras här gör inte anspråk på att omfatta hela det samlade ANDT-förebyggande arbetet i länet utan är ett antal gemensamma satsningar som berör ett par eller flera myndigheter. Det sjunde målområdet behandlas inte alls inom ramen för denna handlingsplan. Vissa insatser kan ha koppling till flera målområden men redovisas bara under ett.

Prioriterade målområden på regional nivå

Mål 1: Tillgång till narkotika, dopningsmedel, alkohol och tobak ska minska

En effektiv och samordnad tillsyn av alkohol- och tobakstillsyn

- » Det ska finnas ett regionalt nätverk för tillsynsfrågor (Länsstyrelsen)
- » Den lokala samordningen av alkohol- och tobakstillsynen ska prioriteras av både kommun och polis (Kommun och polis)
- » Utbildningar i Ansvarsfull alkoholserving, AAS, ska genomföras regelbundet (Kommun, Länsstyrelsen)
- » Tillsyn av rökfria miljöer, där skolgårdar prioriteras (Länsstyrelsen, kommun).

En effektiv brottsbekämpning av illegal handel

- » Den illegala handeln med tobak och alkohol ska motverkas genom effektivare tillsyn och gemensamma kontrollaktioner mellan tull och polis (Tullverket, Polis, Länsstyrelsen, kommun)
- » Langning av alkohol till ungdomar ska prioriteras och motverkas (Länsstyrelsen, Polis, kommun, Idéburna organisationer).

En fungerande lokal och regional samverkan och samordning mellan ANDT-förebyggande och brottsförebyggande arbete

- » Det ska finnas regionala nätverk som stöd för ANDT-arbete i länet, mellan myndigheter respektive kommuner (Länsstyrelsen)

- » Verka för att fler kommuner ska ha ett samordnat ANDT-arbete (Länsstyrelsen)
- » Alla kommuner ska ha samverkansavtal med polisen samt att de ska följas upp och utvecklas (Polis, kommun)
- » Alla kommuner gör en gemensam drogvaneeundersökning 2013 (Västra Götalandsregionen, kommun, Länsstyrelsen).

Mål 2: Barn ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning eller tobak

Barn i familjer med missbruk, psykisk sjukdom eller funktionsnedsättning ska erbjudas stöd med barnets behov i centrum (individuellt, grupp, familj)

- » Det ska finnas ett regionalt nätverk för att stödja barngruppsverksamheter i länet (nätverket "De glömda barnen")
- » Barn- och föräldraperspektivet inom missbruks- och beroendevården ska förstärkas (SKL, Kunskap till praktik, Västra Götalandsregionen)
- » Det ska ske kontinuerlig kunskapsspridning om barn som växer upp i missbruksmiljö, i en familj där det finns psykisk sjukdom, barn som bevittnat eller utsatts för våld eller har en förälder i fängelse (Länsstyrelsen, Kommunalförbunden, Kriminalvården, Västra Götalandsregionen, "De glömda barnen").

Mål 3: Antalet barn och unga som börjar använda narkotika och dopningsmedel eller debuterar tidigt med alkohol eller tobak ska successivt minska

- » Kunskaper om barn och ungas psykiska ohälsa, uppväxtvillkor och särskilt utsatta grupper ska lyftas (Länsstyrelsen, Västra Götalandsregionen, Kommunalförbunden)

Minska nyrekrytering till narkotika och dopningsbruk

- » En regional satsning mot cannabis (Länsstyrelsen, kommun, polis)
- » Utveckla metoden SSPF, samverkan mellan socialtjänst, skola, polis och fritid, i fler kommuner (Polis, kommun)
- » Polisens ska uppmärksamma ungdomars kontakt/bruk/innehav av narkotika och dopning och prioriteringarna ska vara lika över länet (Polis).

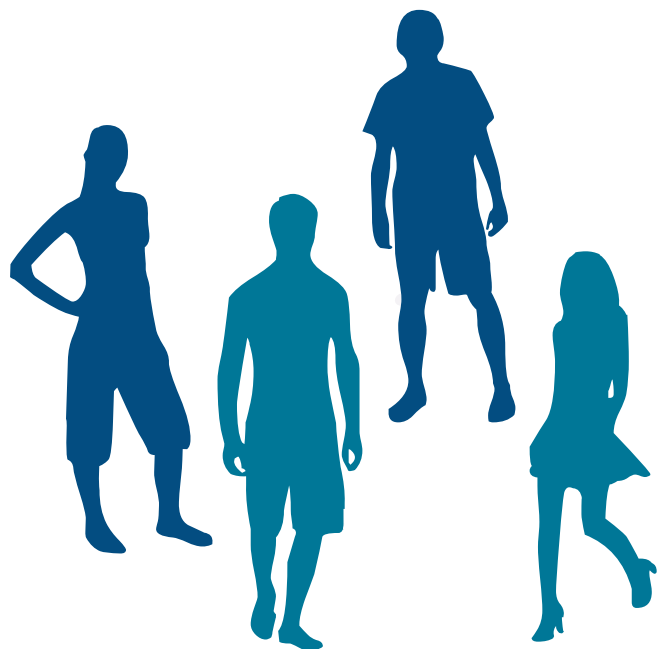
Utveckla metoder för att barn och ungdomar inte ska börja använda tobaksprodukter

- » Fokusera på en tobaksfri/rökfri skoltid för alla barn och ungdomar i länet (Länsstyrelsen, kommun)

- » Utveckla föräldramötes- och elevprogram med fokus på tobak, Effekt tobak (Länsstyrelsen, kommun, Örebro universitet)
- » Ytterligare pröva och utvärdera ”Ringstedsmetoden” i några kommuner (Västra Götalandsregionen, kommun).

Ökad användning av befintliga verksamma metoder för att skjuta upp alkoholdebuten och minska alkoholkonsumtionen

- » Ökad användning av Kronobergsmetodens alla delar i hela länet (Polisen)
- » Föräldrainformation/möten ex. Effekt (kommun)
- » Gemensam satsning mot langning i länet med ett proaktivt budskap riktat till föräldrar samt äldre syskon och kamrater (Länsstyrelsen, Polis, kommun, Idéburna organisationer).

Mål 4: Antalet personer som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska successivt minska

Hälso- och sjukvårdens arbete med att förebygga ANDT-relaterad ohälsa ska utvecklas

- » Utveckling av riskbruksarbetet i länet och att det blir lika i länet (Kommunalförbunden/Kunskap till praktik, Västra Götalandsregionen)
- » Ökad användning av screening, AUDIT och DUDIT (Västra Götalandsregionen, kommun)
- » Förstärka arbetet kring införandet av rökfri inför operation (Västra Götalandsregionen).

Minskat riskbruk och intensivkonsumtion av alkohol bland studenter och bland unga vuxna med psykisk ohälsa

- » Arbeta med ansvarsfull alkoholservice i samverkan med studenthälsan på länets högskolor och universitet (Länsstyrelsen, högskolor/universitet, kommun)
- » Förstärka det förebyggande arbetet kring goda levnadsvanor, däribland alkohol och tobak, på regionens folkhögskolor (Västra Götalandsregionen).

Mål 5: Personer med missbruk eller beroende ska ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet

Tillgång till kunskapsbaserade vård- och stödinsatser ska öka

- » Kvalitetssäkra och utveckla vården för ungdomar genom att införa och tillämpa de kommande reviderade nationella riktlinjerna (Västra Götalandsregionen, Kommunalförbunden/Kunskap till praktik, kommun)
- » Kunskapsspridning om missbruk, riskbruk och beroende (Länsstyrelsen, FMB, Kommunalförbunden/Kunskap till praktik, Kriminalvården).

Mål 6: Antalet döda och skadade på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopning eller tobak ska minska

Antalet döda och skadade i trafiken på grund av alkohol och andra droger ska minska

- » Slumpmässiga kontroller av alkohol- och narkotikapåverkan i trafiken (Polis)
- » Fortsatt samverkan mot alkohol och droger i trafiken, SMADIT (Polis, kommun, kriminalvård).

Antalet döda och skadade på grund av alkohol-, narkotika- och dopningsrelaterat våld ska minska

- » Lokal samverkan för att motverka dopning (kommun, polis)

Antalet rökfria miljöer ska öka

- » Antalet rök- eller tobaksfria kommuner i länet ska öka (kommuner).

Regional uppföljning

Statskontoret har fått uppdraget att utvärdera regeringens samlade strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken. För att följa upp den regionala strategin kan samma struktur och framtagna indikationer användas. De består av förslag till utfallsmått (beteenden, skador) och processmått (insatser).

Vissa indikatorer bedöms som extra viktiga och kan följas på nationell, regional och lokal nivå. De kallas för kärnindikatorer (K). Andra indikatorer är viktiga för att kunna göra en fördjupad analys. De kallas utökade indikatorer (U) och görs på nationell nivå. De finns också indikatorer som behöver utvecklas på sikt så kallade utvecklingsindikatorer (UTV).

Från nationellt håll förordas tre undersökningar, som ska vara en bas för inhämtning av siffror så att dessa kan jämföras på alla nivåer. Dessa är CANs skolundersökningar i årskurs 9 och gymnasiet år 2, SoRADs Monitormätningar och FHI:s nationella folkhälsoenkät "Hälsa på lika villkor" (HLV). I möjligaste mån redovisas könsuppdelad statistik.

Indikatorer för att följa mål 1

Efterlevnad av åldersgränser (K)

- Andel under 18 år som kan köpa folköl, enligt provköp
- Andel under 18 år som kan köpa tobak, enligt provköp.

Antal butiker och serveringsställen (K)

- Antal Systembolag (inklusive ombud)

- Antal restauranger med serveringstillstånd
- Antal försäljningsställen av folköl
- Antal försäljningsställen av tobak.

Öppettider (K)

- Systembolagen; antal timmar/vecka per 10' invånare
- Andel restauranger med öppethållande efter 01.00.

Illegal alkohol (K)

- Andel ungdomar som druckit smugglad alkohol de senaste 12 månaderna.

Hur man får tag i tobak (K)

- Andel ungdomar som uppger att de får tag på cigaretter från olika källor
- Andel ungdomar som uppger att de får tag på snus från olika källor (U).

Lokal och regional samverkan

- Antal samverkansavtal mellan polis och kommun.

Uppföljning av genomförda insatser för att minska den illegala handeln

- Antal anmälda brott för olovlig försäljning av alkohol
- Antal anmälda brott för olovlig försäljning av tobak
- Antal direktförverkan av alkohol till ungdomar
- Antal beslag, uppdelat på ANDT

Indikatorer för att följa mål 2

Uppföljning av insatser

- Antal kommuner med särskilda stödgrupper för barn (Junisrapporten)

- Andel föräldrar med missbruk/beroende inom behandling som får stöd i föräldrarollen.

Indikatorer för att följa mål 3

Ungdomars drogvanor i årskurs 9 och gymnasie år 2, könsuppdelat(K)

- Andel ungdomar som druckit alkohol de senaste 12 månaderna
- Andel ungdomar som röker
- Andel ungdomar som snusar
- Andel ungdomar som prövat narkotika
- Andel ungdomar som använt narkotika de senaste 12 månaderna
- Andel ungdomar som någon gång använt anabola androgena steroider.

Uppföljning av insatser

- Antal spridningskonferenser om barn och ungas psykiska hälsa/ANDT
- Antal spridda rapporter om barn och ungas psykiska hälsa/ANDT
- Antal kommuner som arbetar enligt SSPF/sociala insatsgrupper
- Antal kommuner som aktivt arbetar för en rök- tobaksfri skoltid
- Antal kommuner där polis och kommun arbetar enligt Kronobergsmetoden
- Antal kommuner som deltar i länets gemensamma arbete mot langning.

Indikatorer för att följa mål 4

Konsumtion (K)

- Registrerad alkoholförsäljning – Leveranser från partihandlare till restauranger respektive butiker (folköl)
- Andel i befolkningen (16-80 år) som druckit alkohol de senaste 12 månaderna respektive 30 dagarna
- Andel intensivkonsumenter i befolkningen (16-80)
- Andel intensivkonsumenter i årkurs 9 respektive gymnasie år 2
- Andel i befolkningen (16-18) som använt narkotika (alla preparat) under de senaste 12 månaderna respektive 30 dagarna
- Andel i befolkningen (16-18) som använt hasch/marijuana under de senaste 12 månaderna respektive 30 dagarna
- Andel i befolkningen som röker
- Andel i befolkningen som snusar
- Andel i befolkningen som använt anabola androgena steroider de senaste 12 månaderna respektive 30 dagarna

Indikatorer för att följa mål 5

Uppföljning av dokumentation

- ASI uppföljning
- DOK – ungdom (inom MiniMariorna i Göteborg)
- Följa uppföljning enligt anvisningar i de reviderade nationella riktlinjerna för missbruks och beroendevård.

Uppföljning av insatser

- Antal spridningskonferenser om riskbruk, missbruk och beroende
- Antal spridda rapporter om riskbruk, missbruk och beroende.

Indikatorer för att följa mål 6

Döds- och skadeuppföljning

- Antal dödade i trafiken på grund av ANDT
- Antal skadade i trafiken på grund av ANDT.

Uppföljning av SMADIT

- Antal personer som får erbjudande om samtal
- Antal personer som tackat ja till samtal
- Antal personer som fullföljer behandling.

Uppföljning av insatser

- Antal kommuner som samverkar med träningsanläggningar mot dopning.

På mötet med *Västra Götalandsamverkan mot droger* beslutades att Länsstyrelsen ansvarar för uppföljningen

med att göra en sammanställning 2013 och 2016.

Årligen följs endast ett par indikatorer/mätbara mål, enligt förslag:

- Det ska finnas ett samverkansavtal mellan polis och kommun i alla 49 kommuner
- Andel ungdomar i Västra Götaland som druckit de senaste 12 månaderna ska minska (CAN:s drogvänor åk 9 samt år 2 på gymnasiet)
- Andel tobakskonsumenter i Västra Götaland ska minska (CAN:s drogvänor åk 9 samt år 2 på gymnasiet)
- Andel ungdomar i Västra Götaland som prövat narkotika ska minska (CAN:s drogvänor åk 9 samt år 2 på gymnasiet).

Kontaktpersoner:

Lennart Rådenmark, ANDT-samordnare, lennart.radenmark@lansstyrelsen.se

Ulrika Ankargren, ANDT-samordnare, ulrika.ankargren@lansstyrelsen.se

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN